

ชุมชนออนไลน์กับการสร้างอัตลักษณ์ของผู้ติดเชื้อ: กรณีผู้หญิงชื่อแก้ว¹

โดยมาลี สิทธิเกรียงไกร²

"ครอบครัว cyber ของเราเป็นครอบครัวใหญ่ มีสมาชิกมากมาย เพื่อน พ่อ พี่น้อง ลุงป้า น้าอาเยอะแยะไปหมด เป็นครอบครัวที่น่ารักและอบอุ่น ท่ามกลางกระแสการต่อต้าน Internet ว่ามีแต่ความหลอกลวง เรากลับพบความจริงใจ ณ ที่แห่งนี้

เราไม่ปฏิเสธว่า ครอบครัวของเราที่สื่อสารกันผ่านจอสีเหลี่ยมมีความวุ่นวายสับสนเหมือนกัน เรายังก็เป็นธรรมดาของทุกบ้าน ในบ้านสวนลุมฯ³ คนที่รักเราก็มักเกลียดเราก็มี ไม่เชื่อว่าเราป่วยก็เยอะ ซึ่งก็ถูกต้อง Internet เป็นโลกเสรี ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะคิด ถึงอย่างไรเราก็รักครอบครัวสวนลุมฯของเราแน่ะ และเราเชื่อว่าความจริงก็คือความจริง บิดเบือนไม่ได้ ลักวันทุกคนก็ต้องยอมรับในความจริง เพราะในที่สุด เราก็ต้องจากไปด้วยโรคAIDSทุกอย่างเวลาจะเป็นผู้พิสูจน์ค่ะ

ณ ครอบครัวแห่งนี้ เราพูดคุยกันผ่านการเขียนกระทู้ ไดอารีเป็นการสื่อสารที่แปลกดีนะค่ะ นอกจากนี้เรายังติดต่อกันด้วยน้องแมวสื่อสารซึ่งมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า E-mail เรารักกัน เป็นห่วงเป็นใยกันผ่านจอคอมพิวเตอร์ เป็นความรักแบบ online เท่ เก๋ไถ่มาค่ะ"(แก้ว 2544: 46-47)

¹ ผู้เขียนขอขอบคุณ"เรื่องราวคุณแก้ว"อย่างมากที่ทำให้ผู้เขียนได้พบห้องเรียนแห่งใหม่ และขอบคุณ "คุณแก้ว" ที่อนุญาตให้ผู้เขียนนำเรื่องราวของเธอมาใช้ในการประกอบการเขียนรายงานฉบับนี้ ขอขอบคุณสวนลุมฯที่เข้าใจ ให้กำลังใจ และให้ความเป็นเพื่อนแก่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์

² นักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาสังคมศาสตร์ การแพทย์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล

³ หรือชาวสวนลุมฯ ย่อมาจาก ชาวใต้สวนลุมพินี หมายถึงสมาชิกของเว็บไซต์สวนลุมพินีใน www.pantip.com ใต้สวนลุมพินี เป็นเว็บไซต์ที่สนทนาเกี่ยวกับ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ครอบครัวและปัญหาชีวิต

ร่วม 2 ทศวรรษของการแพร่ระบาดโรคเอดส์ในประเทศไทย นับได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีประสิทธิผลสำเร็จในการลดอัตราการติดเชื้อเอช.ไอ.วี และมีนโยบายด้านเอดส์ที่ก้าวหน้าที่สุด(ดู เพ็ญจันทร์ 2541) การปรับเปลี่ยนนโยบายที่มุ่งการรักษาและฆ่าเชื้อเอช.ไอ.วี มาสู่ "การอยู่ร่วมกัน"กับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ เป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐให้ความสำคัญ มีการสนับสนุนงบประมาณให้แก่กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ รวมทั้งผู้ติดเชื้อเพื่อร่วมกันรณรงค์ให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้าใจและยอมรับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์จำนวนไม่น้อยที่ต่างให้ข้อสรุปตรงกันว่า "ผู้ติดเชื้อสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้" หรือการแสดงให้เห็นว่า "สังคมยอมรับและสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ"ได้

ข้อค้นพบดังกล่าว เป็นความจริงในระดับหนึ่ง เรายังไม่อาจสรุปได้ว่าสังคมไทยยอมรับผู้ติดเชื้อเอดส์ได้ทั้งหมด เมื่อเวลาผ่านไปทัศนคติที่มีต่อผู้ติดเชื้อเอดส์/ผู้ป่วยเอดส์ก็ผันแปรไปด้วย หรืออาจจะกล่าวได้ว่า มีความพยายามของครอบครัว ชุมชน พระสงฆ์ที่เข้ามาช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์อย่างแข็งขัน ขณะเดียวกันก็ยังมีผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ที่ได้รับการรังเกียจและประทับตรา (stigmatized) อยู่ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากว่าที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหามาเอดส์ยังจำกัดอยู่เฉพาะผู้ปกครอง ครอบครัว หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเอดส์ยังไม่ได้เป็น "ประเด็นสาธารณะ" ที่ทุกฝ่ายต่างให้ความสำคัญ และเข้ามาร่วมมือแก้ไขกันอย่างจริงจัง จึงทำให้เอดส์ยังคงแพร่ระบาดไปอย่างกว้างขวางในกลุ่มเสี่ยงใหม่ ๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา เด็กวัยรุ่น หญิงแม่บ้าน เป็นต้น

"แก้ว และเพื่อนของเธอ"ในชุมชนออนไลน์ เป็นตัวอย่างหนึ่งของผู้ที่ต้องเผชิญปัญหาการรังเกียจ กีดกัน ท่ามกลางความสำเร็จของนโยบายด้านเอดส์ของประเทศไทย แก้ว หญิงสาวจากครอบครัวคนชั้นกลาง ที่มีการศึกษา ได้รับเชื้อเอช.ไอ.วี จากสามีของเธอ เธอรับรู้ว่ามีเชื้อเอดส์ในวันที่เธอไปตรวจเลือดเพื่อนำไปเป็นหลักฐานประกอบการสมัครงาน ทันทิที่เธอรู้ว่าติดเชื้อเอช.ไอ.วี เธอก็ตระหนักกับความจริงประการหนึ่งที่จะต้องเผชิญคือ การถูกรังเกียจ และจากผลการตรวจเลือดในวันนั้น มีผลให้ชีวิตเธอเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง จากหญิงสาวที่ประสบความสำเร็จในการเรียน และกำลังได้งานทำในบริษัทที่มีชื่อเสียง อนาคตอันสดใสกำลังรออยู่ข้างหน้า เธอต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ และคอยระวังไม่ให้ใครรู้ว่าเธอได้รับเชื้อเอช.ไอ.วี เพราะเธอเกรงว่า หากเธอเปิดเผยความจริงออกไป เธออาจจะถูกรังเกียจ และได้รับการตีตราว่า เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ

พื้นที่ปกติ(physical space)จึงไม่มีที่ว่างสำหรับสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อของแก้ว สภาวะที่เธอสับสน ไม่รู้จะหาทางออกกับชีวิตอย่างไร เธอได้เลือกพื้นที่บนอินเทอร์เน็ตในการบอกกล่าวเรื่องราว(narrative) ความทุกข์ยากอย่างเปิดเผยให้แก่ผู้คนที่เธอไม่รู้จักมาก่อนในพื้นที่สาธารณะ ปรากฏว่า มีผู้ให้ความสนใจ เข้าใจ ยอมรับและปรารถนาที่จะร่วมแบ่งปันความทุกข์ ความสุขกับเธอเป็นจำนวนมาก ความสัมพันธ์เหล่านี้ค่อย ๆ พัฒนาจนกระทั่งเป็นความผูกพัน และเธอเรียก

พื้นที่นี้ว่า"ครอบครัว" ครอบครัวบนพื้นที่อินเทอร์เน็ตนี้จึงได้ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งครอบครัวจริงที่ยินยอมให้เธอแสดงสถานะความเป็นผู้ติดเชื้อได้อย่างเปิดเผย มีความเข้าใจและไม่รังเกียจเธอ ทำให้เธอมีกำลังใจในการต่อสู้กับเชื้อเอช.ไอ.วี และพลิกผันชีวิตจากความสิ้นหวังมาสู่ชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังที่พร้อมจะเผชิญกับปัญหา

การไร้ขอบเขตของพื้นที่บนอินเทอร์เน็ต ทำให้เรื่องราวของเธอได้รับความสนใจมากขึ้น ครอบครัวของเธอขยายใหญ่ สมาชิกในครอบครัวเป็นทั้งผู้ติดเชื้อและคนทั่วไป ซึ่งคนเหล่านี้ ได้เข้ามาช่วยแบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ โดยที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน จนกระทั่งกลายเป็นชุมชนเสมือนจริง(virtual community)

ชุมชนเสมือนจริงนี้ จึงมิได้มีความหมายเพียงแค่เป็นพื้นที่สำหรับการเล่าเรื่องความทุกข์ทรมานจากการเป็นผู้ติดเชื้อ และการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์เท่านั้น แต่พื้นที่นี้ทำให้แก้วสามารถนำเสนอ"อัตลักษณ์หรือตัวตนใหม่(identity)"ด้วย อย่างไรก็ตาม ไรท์ได้ อธิบาย อัตลักษณ์บนพื้นที่นี้ก็ได้แยกขาดจากอัตลักษณ์เดิมเลยทีเดียว เพียงแต่พื้นที่นี้ ยินยอมให้มีการเลือกใช้ หยิบยืม อัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งมาใช้ ขณะเดียวกันก็ยอมรับอัตลักษณ์บางอย่างที่พื้นที่ปกติรังเกียจ และไม่ยอมรับ โดยใช้"ตัวอักษรและการเขียน"ในการสื่อสาร แก้วยังได้ใช้พื้นที่นี้ เชื่อมประสานให้ผู้คนเข้ามารวมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนชั้นกลางในเมืองที่โยยหาชุมชนในอดีตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยน้ำใจและมิตรไมตรีต่อกัน ให้เข้ามาเป็นครอบครัวเดียวกัน หรือใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนแห่งนี้ ดังนั้น ความสัมพันธ์ในชุมชนนี้จึงมีความแตกต่างจากชุมชนที่เป็นจริง (real community)ซึ่งสัมพันธ์กันด้วยระบบเครือญาติ การเป็นสมาชิกองค์กร เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น

ดังนั้น การนำเรื่องราวของผู้หญิงชื่อแก้ว มาเป็นกรณีตัวอย่างในบทความนี้ ผู้เขียนมีความมุ่งหวังว่า เรื่องเล่า(narrative)ของแก้ว จะช่วยให้เราเข้าใจ ปัญหาการรังเกียจ และตีตราผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ที่ยังคงอยู่ในสังคมนั้น มีผลกระทบต่อนักผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ จนกระทั่ง พวกเขา/เธอ ต้องหลบหนีจากสังคม เพราะเกรงว่าหากสังคมรับรู้เรื่องราวของพวกเขา/เธอแล้ว จะรังเกียจและกีดกัน ดังนั้น ชุมชนเสมือนจริง ซึ่งใช้พื้นที่บนอินเทอร์เน็ตในการพบปะพูดคุย จะช่วยให้พวกเขา/เธอไม่ต้องเผชิญกับการรังเกียจ เนื่องจากชุมชนนี้ ติดต่อกันด้วยข้อมูล และไม่ต้องใช้พื้นที่ทางกายภาพ เป็นการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า(non face to face communication) ผู้ที่เข้าร่วมสนทนา จึงไม่ต้องกังวลว่าจะได้รับเชื้อไวรัสจากการพูดคุย และยังมีการสื่อสารมากขึ้นเท่าไร จะทำให้ผู้ที่สื่อสารได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์มากขึ้น และอาจจะส่งผลให้เข้าใจปัญหาของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์มากขึ้น กรณีของแก้วที่ใช้พื้นที่นี้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับชุมชน เป็นกรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า การนำเสนอตัวตนใหม่ด้วยการเปิดเผยสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อเอช.ไอ.วีบนพื้นที่นี้ จึงเป็นวิธีการที่สามารถทำให้คนชั้นกลางกลุ่มหนึ่งได้กลับมาทบทวน วิธีคิดของ

ตนเองต่อผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ด้วยเช่นกัน การที่แก้วใช้พื้นที่นี้ในการนำเสนอ(represent)ความเป็นผู้ติดเชื้อที่ไม่ได้มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ เป็นผู้หญิงที่อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นอยู่ในความดูแลของพ่อแม่อย่างใกล้ชิด จึงเป็นช่องทางที่ทำให้คนชั้นกลางจำนวนหนึ่งมีความเข้าใจปัญหาผู้ติดเชื้อมากขึ้น และพบช่องทางในการที่จะเข้าไปช่วยเหลือพวกเขา ชุมชนเสมือนนี้ได้เปิดโอกาสให้แก้วเปิดเผยสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ ซึ่งเธอกระทำไม่ได้ในชุมชนที่เป็นจริง(real community) กลับมีตัวตนในสังคมอีกครั้งหนึ่ง มิใช่ผู้ติดเชื้อที่ต้องหลบซ่อนตัว และรอความตายเท่านั้น ชุมชนนี้ได้เปิดโอกาสให้แก้วได้เรียนรู้คุณค่าของชีวิต ขณะเดียวกัน สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตของแก้วและเพื่อน ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับเชื้อไวรัส การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อมูลความเจ็บป่วย การดูแลสุขภาพ เหล่านี้เป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้เผชิญปัญหาได้เรียนรู้ สังเกต และทดลองใช้ ซึ่งแตกต่างจากความรู้แบบวิชาชีพ(professional) ตัวอย่างเช่น ความรู้ทางการแพทย์ที่ใช้ระดับ CD4⁴ ในการวัดระดับความรุนแรงของโรคเอดส์ ขณะที่ผู้ติดเชื้อคนอื่น ๆ รวมทั้งแก้วด้วย ซึ่งมีระดับCD4ต่ำกว่า 100 เธอยังมีสุขภาพแข็งแรง และไม่ติดเชื้อโรคฉวยโอกาส

พื้นที่นี้จึงเป็นพื้นที่ของความรู้แบบสามัญชน(lay knowledge)เป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน เป็นพื้นที่ที่ไม่หยุดนิ่ง ตายตัว และไม่มีเส้นแบ่งชนชั้นวรรณะ การทำความเข้าใจกับพื้นที่ในลักษณะจึงทำให้เราเห็นศักยภาพของผู้คนที่เข้ามารวมกันภายในชุมชนเสมือนนี้

อินเทอร์เน็ตและชุมชนเสมือน

อินเทอร์เน็ต พัฒนามาจากเครือข่ายอาร์พาเน็ต⁵ ในพ.ศ.2512 ซึ่งเป็นเครือข่ายทดลองที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการสนับสนุนงานวิจัยด้านการทหาร และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามเย็น นับแต่นั้นมา อินเทอร์เน็ตได้รับการพัฒนา และขยายเครือข่ายออกไปสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มีการประมาณการว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 30 ล้าน และอินเทอร์เน็ตกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน กรณีประเทศไทย อินเทอร์เน็ต ได้เข้ามาสู่สังคมไทย เมื่อพ.ศ.2530 เริ่มจากการติดต่อด้วยการใช้ E-mail และอีก 5 ปีต่อมาจึงมีระบบอินเทอร์เน็ตที่สมบูรณ์ และได้เข้ามา

⁴ CD4 คือเม็ดเลือดขาวชนิดหนึ่ง(T-Lymphocyte) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย เป็นเม็ดเลือดขาวที่เชื้อไวรัสเอดส์เข้าไปทำลาย หากเปรียบง่าย ๆ CD4 หมายถึง ทหารที่ทำหน้าที่คอยปกป้องประเทศ หากจำนวน CD4 น้อยกว่า ก็หมายถึง ทหารมีจำนวนน้อยลง ซึ่งเป็นการง่ายที่เชื้อโรคจะเข้ามาจู่โจมร่างกาย ค่าปกติ CD4 อยู่ระหว่าง 600-1200 ระดับที่ต่ำกว่า 300 แสดงให้เห็นว่าระบบภูมิคุ้มกันของผู้นั้นเริ่มอ่อนแอ และแพทย์อาจจะเริ่มให้ยาต้านไวรัส ในระดับที่ต่ำกว่า 200 มีโอกาสติดโรคฉวยโอกาส(opportunistic infections) และแพทย์จะเริ่มให้ยาต้านไวรัสเพื่อป้องกันการติดเชื้อดังกล่าว

⁵ อาร์พาเน็ต(ARPAnet-Advanced Research Projects Agency Net) เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายใต้การรับผิดชอบของAPRAในสังกัดกระทรวงกลาโหม สหรัฐอเมริกา

มีบทบาทในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยน โดยเฉพาะอย่างยิ่งE-mail(ไปรษณีย์/จดหมายอิเล็กทรอนิกส์) และการสื่อสารที่นิยมกันมากในวัยรุ่นคือ การสนทนาแบบออนไลน์(Chat)

บทความนี้ ใช้ข้อมูลจากการสนทนาผ่านเว็บบอร์ด(web board) โต๊ะสนทนาพันทิป เว็บไซต์พันทิปพียดอทคอม เป็นรูปแบบการสนทนาออนไลน์ประเภทหนึ่ง โดยมีผู้เข้าไปตั้ง"กระทู้"ซึ่งอาจจะเป็นคำถาม ข้อคิดเห็น หรือการปรึกษาหารือก็ได้ ตัวอย่างคำถามเรื่องเอดส์ที่มีผู้เข้าไปตั้งกระทู้

"ถ้าเรามีเพศสัมพันธ์กับคนที่มีเชื้อเอดส์ แต่เราใส่ถุงยางอนามัยมีสิทธิ์ติดไหม"

"โอกาสที่จะติดเชื้อตอนทำฟันมีมากมายแค่ไหน"

"อาการเริ่มแรกของการทำติดเชื้อเอดส์มีอะไรครับ"

"ไปให้หมอนวด oral อย่างเดียว ไม่ใส่ถุงติดเอดส์มั๊ย"

"ถ้าวัคซีนโรคเอดส์เกิดได้ผลขึ้นมา คุณว่าคนเราจะล่าสอนกันมากกว่านี้ไหม"

"ฉันทูกหรือผิดที่ฉันทกล้วเอดส์"

"ทุกครั้งที่เราโดนเลือดของผู้อื่น ผมกลัวติดเชื้อเอดส์ทุกครั้งจนต้องกินยา ทำอย่างไรจะหายกลัวครับ"

"Urgent !!! My friend was raped last night!!!4 Sep What is the urgent threatment that she need to protect HIV?"

"โรซ ยอมลดราคายาเอดส์ 40 เปอร์เซ็นต์"

"คณะผู้วิจัยมองเห็นความหวังในการพัฒนาวัคซีนโรคเอดส์"

กระทู้ นั้น มีความหลากหลาย และบางกระทู้ อาจไม่สามารถสนทนาได้ในชุมชนที่เป็นจริง (real community) หรือหากว่าจะสนทนาได้ ก็มีข้อจำกัด เช่นจะพูดกับใคร ที่ไหน ในเงื่อนไขใด เป็นต้น แต่บนพื้นที่อินเทอร์เน็ตนี้ เราสามารถสนทนาเรื่องใดก็ได้ เนื่องจากอัตลักษณ์ตัวตนไม่ได้นำเสนอออกไปพร้อมกับ"ข้อมูล"

พื้นที่บนอินเทอร์เน็ตหรือ cyberspace จึงเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน เป็นพื้นที่ของการสื่อสารด้วยข้อมูล ซึ่งทั้งผู้ให้และผู้ส่งข้อมูลไม่สามารถเห็นหน้าตาหรือน้ำเสียง ทั้งที่มีการสื่อสารแบบไป-กลับอยู่นั้น ทำให้เราสามารถรับรู้อัตลักษณ์/ตัวตนบางอย่างที่ผู้ใช้นั้นต้องการนำเสนอเท่านั้น เช่น การนำเสนอว่า เป็นแพทย์หรือนักธุรกิจ ในcyberspace "แพทย์หรือนักธุรกิจ" ไม่สามารถสื่อสารอะไรได้มากกว่าสิ่งที่ผู้ใช้นั้นต้องการนำเสนอ เราไม่สามารถรู้ว่า แพทย์หรือนักธุรกิจคนนั้นเป็นเพศหญิงหรือชาย ประสบการณ์การทำงานกี่ปี อายุ เป็นต้น แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงเมื่อเราพบแพทย์หรือนักธุรกิจ นั้นสามารถที่จะอ้างอิงถึงอัตลักษณ์/ตัวตนของคนนั้นอีกหลายประการ หรืออีกประการหนึ่งคือ พื้นที่นี้ได้ทำหน้าที่ในการแยกอัตลักษณ์/ตัวตนในชุมชนจริงออก

มา และอัตลักษณ์/ตัวตนที่แสดงออกมานั้น อาจจะไม่สามารถอ้างอิงหรือบอกว่าผู้นั้นคือใคร เช่น การที่เราสนทนาความรู้เรื่องกลไกการทำลายเม็ดเลือดขาวของเชื้อไวรัสเอดส์และการใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ และผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้ที่สามารถตอบข้อซักถามได้ดี ซึ่งอาจจะมีอาชีพแพทย์หรือไม่ใช่ก็ได้ แต่เรายอมรับ"ข้อมูลและความรู้" แต่ในชุมชนจริง ผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องสุขภาพและความเจ็บป่วยที่น่าเชื่อถือคือแพทย์ ความรู้หรือข้อมูลที่สื่อสารทางอินเทอร์เน็ต จึงไม่ได้ให้ความสำคัญว่า "ใครเป็นผู้พูด" แต่ความสำคัญอยู่ที่"สาระที่สื่อออกมา" และเป็นการสื่อสารที่ปราศจากอคติทางด้านเชื้อชาติ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ ระดับการศึกษา เป็นต้น(ดู Willson 1997:149)

นอกจากนี้ cyberspace ยังเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษคือสามารถเชื่อมโยงคนทั่วโลกให้มาอยู่ในที่เดียวกันได้ เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือขอบเขตของเวลาและพื้นที่จริง(real space) กล่าวคือ ในสังคมแบบเดิมนั้น"เวลา(time)"ผูกพันกับ"พื้นที่(space หรือplace) เราไม่สามารถสื่อสารหรือสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับคนที่ไม่รู้จักกันต่างพื้นที่ได้ในเวลาเดียวกันและเวลาใดก็ได้ แต่ชุมชนใน cyberspace คนที่อยู่ต่างพื้นที่ ต่างเวลาสามารถติดต่อกันได้ โดยไม่ต้องอยู่ในสถานที่เดียวกันหรือเวลา/เหตุการณ์เดียวกัน เช่น การรักษาทางไกลผ่านดาวเทียม เราสามารถขอคำปรึกษาจากแพทย์ในกรุงเทพมหานคร สหรัฐอเมริกาหรือแพทย์คนใดในโลกก็ได้ และแพทย์ผู้นั้นสามารถให้คำปรึกษา/รักษา ผู้ป่วย โดยไม่ต้องอยู่ในสถานการณ์ความเจ็บป่วยที่ผู้ป่วยเผชิญอยู่ ซึ่งอยู่ในพื้นที่และเวลาที่แตกต่างกัน หรือกรณีการตั้งกระทู้ในเว็บบอร์ด เราสามารถสื่อสารกับผู้คนในที่ต่าง ๆ จำนวนหลายคนที่อยู่ต่างพื้นที่ ต่างเวลาได้ และสามารถสื่อสารได้ตลอดเวลาที่เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานอยู่

อย่างไรก็ตาม พื้นที่นี้ก็มีข้อจำกัดในการสื่อสาร กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่จับต้องไม่ได้ ไม่สามารถวัดขนาดของพื้นที่ได้ แต่เป็นพื้นที่ที่มีอยู่จริง(exist)ตราบใดที่มีการสื่อสารด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ดังนั้น พื้นที่นี้จึงเป็นพื้นที่ของผู้ที่มีโอกาสเข้าถึงคอมพิวเตอร์ ซึ่งก็หมายถึง การเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ มีความสามารถในการอ่าน เขียน หรือเป็นผู้ที่มีการศึกษา จึงจะสามารถเข้าถึงพื้นที่นี้ได้ และสามารถนำเสนอภาพลักษณ์/ตัวตนขึ้นมาใหม่ได้

การสื่อสารในชุมชนออนไลน์(cyber community)นี้ ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่เรียกว่า ชุมชนเสมือนจริง(virtual community) เป็นชุมชนที่อาศัยการสื่อสารแบบอิเล็กทรอนิกส์หรืออินเทอร์เน็ต อยู่บนcyberspace ที่สามารถจะสื่อสาร มีปฏิสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ปัญหาร่วมกัน มีความผูกพันกันเสมือนอยู่ในชุมชนที่เป็นจริง แต่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่เป็นจริง(real space) เป็นชุมชนที่อัตลักษณ์/ตัวตนของสมาชิกเลื่อนไหล(fluidity of identity)และแปรเปลี่ยนไปได้หลายรูปแบบกล่าวคือ เป็นชุมชนที่เราสามารถลด(reduce)และใส่(encode)รหัสอัตลักษณ์ของเราให้เป็นตัวหนังสือที่ปรากฏอยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ขณะเดียวกันก็ถอดรหัส(decode)อัตลักษณ์นี้ และเปิดเผย(unpack)ให้แก่คนอื่น ๆ(Rheingold 1993: 61) ชุมชนเสมือนจริง จึงเป็นชุม

คนที่เราสามารถเลือกนำเสนอ(represent)อัตลักษณ์ที่เราต้องการนำเสนอ และสมาชิกทุกคนมีสถานภาพที่เหมือนกัน มีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น

กรณีของแก้ว เธอได้ใช้ชุมชนนี้ในการนำเสนออัตลักษณ์/ตัวตนของผู้ติดเชื้อ ซึ่งเธอไม่สามารถนำเสนอได้ในชุมชนจริง ขณะเดียวกันเธอก็เลือกอัตลักษณ์ในชุมชนจริงบางส่วนมานำเสนอในชุมชนเสมือน เช่น การนำเสนอภาพของผู้หญิงคนชั้นกลาง เป็นผู้ที่มีความรักบริสุทธิ์ แต่ต้องเผชิญชะตากรรมทำให้ติดเชื้อเอช.ไอ.วี นอกจากนี้ชุมชนเสมือนจริงนี้ ยังทำให้ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ สามารถให้ข้อมูลข่าวสารกันได้อย่างกว้างขวาง ขณะที่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ในชุมชนจริงสามารถเล่าเรื่อง แลกเปลี่ยนข้อมูลกันอยู่ในขอบเขตที่จำกัด เช่น ระหว่างบุคคลกับบุคคล หรืออาจจะมีผู้รับข้อมูลหลายคน ในเวทีการประชุม แต่ก็ไม่เหมือนกับชุมชนเสมือน ซึ่งเป็นชุมชนของการสื่อสารด้วยการเขียน ที่ไม่มีอาณาเขตแน่นอน ข้อความหรือประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นตัวอักษรจะยังคงอยู่ในชุมชนนี้ และสามารถอ่าน เรียนรู้ประสบการณ์ในเวลาใดก็ได้

เรื่องราวของแก้ว⁶

“แก้วไม่ได้ทำอะไรมากไปกว่าบอกเล่าเรื่องราวเล็กๆ ของผู้หญิงคนหนึ่ง ส่วนพวกเรabenอินเตอร์เน็ตในมือถือบางสิ่งอยู่ แบบมือของคุณออกมาดูซิครับว่า อะไรอยู่ที่อุ้งมือของคุณ ดอกไม้ ก้อนหิน หรือความว่างเปล่า?”(www.kaewdiary.com)

แก้ว หญิงสาวคนหนึ่ง เธอรับรู้ว่าตนเองมีเชื้อเอช.ไอ.วีในร่างกาย ในวันที่เธอไปรับผลเลือดเพื่อนำไปสมัครงาน การรับรู้ว่าตนเองมีเชื้อเอดส์นั้น เป็นสิ่งที่แก้วไม่เคยคาดฝันมาก่อน เพราะเธอมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง อีกทั้งสามีของเธอก็เป็นผู้ชายที่ดี ไม่เจ้าชู้ การมีเชื้อเอดส์อยู่ในร่างกายจึงมีผลต่อชีวิตเธออย่างมาก

“นับแต่นั้นชีวิตเราเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง เรามีสถานภาพใหม่คือ เป็นผู้ติดเชื้อHIVเป็นโรคที่สังคมรังเกียจ ใครที่เป็นโรคนี้น่าสงสารคนส่วนใหญ่ก็ตราหน้าไว้แล้วว่า มั่ว สำนอน ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่เลยนะ เราไม่เคยสำนอน ผู้ติดเชื้อต้องมีชีวิตหลบ ๆ ซ่อน ๆ กล้า ๆ กลัว ๆ เพราะคนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ยอมรับและไม่เข้าใจ”

เหตุการณ์นี้ เกิดขึ้นเมื่อ 18 มีนาคม 2544 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สังคมไทยเผชิญกับปัญหาเอดส์มาเกือบ 20 ปี แต่ก็พบว่า คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจปัญหาเอดส์ คนส่วนใหญ่ยังมีท่าทีรังเกียจ และยังมีความเชื่อว่า เอดส์เป็นโรคของผู้ที่มีพฤติกรรมสำนอนทางเพศ เป็นโรคของคนไม่ดี คนที่ทำ

⁶ ผู้เขียนให้ข้อมูลจากหนังสือ เอดส์ไดอารี่ วนาชีชีวิต, 2544 และwww.kaewdiary.com

ผิดศีลธรรม และประเพณีที่ดีของสังคมไทย แม้ในสังคมของแก้ว ซึ่งเป็นคนชั้นกลางในเมือง ก็ยังเชื่อว่า เอดส์เป็นโรคของคนมั่ว และสำส่อน ดังนั้นสิ่งที่แก้วกลัวพร้อมๆ กับการรับรู้ว่าเป็นเอดส์ คือการกลัวว่า เธอจะถูกตีตรา(stigmatized)ว่า “สำส่อน”

สิ่งที่แก้วเผชิญอยู่ในขณะนั้น จึงไม่ใช่ปัญหาของ“โรค”อย่างเดียว แต่เป็นปัญหาการจัดวางความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเธอกับครอบครัว สังคมที่อยู่รอบเธอ ไม่ว่าเธอจะเปิดเผยสถานะการติดเชื้อของเธอหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากแก้วเป็นเด็กคนเดียวในบ้าน พ่อแม่รักและมีความภาคภูมิใจในตัวเธอ

“เราสอบได้ที่ 1 ไม่ทุกปีหรอก แต่สอบได้เลขตัวเดียวตลอดเวลาที่เรียนหนังสือ เราเรียนเก่งพอใช้ได้ทั้งนี้และทั้งนั้น ต้องยกประโยชน์ให้ทุกคนในครอบครัว ที่บ้านเราไม่มีใครเรียนหนังสือสูง ๆ เลย”

แก้วสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท เมื่อพ.ศ.2544 และวิทยานิพนธ์ของเธอถูกจัดอันดับเป็นวิทยานิพนธ์“ระดับดี” ทั้งผลการเรียนและความประพฤติที่ผ่านมา นับได้ว่าแก้วเป็นตัวอย่างที่ดีของเยาวชนไทย นอกจากนี้ เธอตระหนักดีว่า ตนเองไม่ใช่ผู้มีพฤติกรรมไม่ถูกต้อง เธอได้รับเชื้อจากสามี ซึ่งเธอมั่นใจว่าเป็นคนดี แต่เธอก็ไม่กล้าเปิดเผยสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อเพราะเธอเกรงว่าสังคมจะรังเกียจเธอและไม่ยอมรับเธอ

ระหว่างการตัดสินใจว่าเธอควรจะเปิดเผยสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อหรือไม่นั้น จึงเป็นช่วงชีวิตที่สับสน เคว้งคว้างและลำบากใจ แม้ว่า ครอบครัวเธอจะเข้าใจเธอ แต่เธอก็อาจจะไม่สบายใจที่เธอทำให้พ่อแม่เสียใจและผิดหวัง และเธอก็เกรงว่า ครอบครัวเธออาจจะได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วย

“ชีวิตในช่วงแรกสับสนมาก เรายังไม่กล้าบอกที่บ้าน แฟนก็อยู่ห่างไกลกันมาก เพื่อนรักก็เป็นห่วงเป็นใยเราดี แต่เขาก็ต้องทำงาน ต้องมีครอบครัวของเขา...เพื่อนอย่างเดียวกับเรามีคือ คอมพิวเตอร์ โดยปกติเราเป็นคนที่ไม่เล่น Internet พอสมควร เราจึงหาคนปรึกษาหรือปรึกษาปรึกษาเกี่ยวกับเพื่อน ๆ ในโลก cyber ซึ่งกลายมาเป็นโลกส่วนตัวของเรา เป็นที่ ๆ เราจะมีเพื่อน เราพูดคุยกับใครก็ได้ โดยไม่ต้องกลัวเขาจะรังเกียจ เพราะเราคุยกันผ่านจอ ไวรัส HIV ไม่ติดผ่านคอมพิวเตอร์แน่นอน เราเลือกเข้าไปเล่นใน www.pantip.com ห้องสวนลุมพินี ซึ่งจนป่านนี้เราก็ไม่รู้เหตุผลว่าเราหลงเข้าไปได้อย่างไร”

แก้วมีความคุ้นเคยกับการใช้อินเตอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลระดับหนึ่งในช่วงที่เธอศึกษาระดับปริญญาโท แก้วจึงใช้อินเตอร์เน็ตเป็นพื้นที่ในการค้นหาความรู้เรื่องเอดส์จากอินเทอร์เน็ต และใช้เป็นพื้นที่ในการสื่อสารความทุกข์ ความไม่สบายใจกับสมาชิกห้องสวนลุมพินี ซึ่งแก้วก็คงไม่คาดคิดว่า เธอจะได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากครอบครัวนี้ แก้วได้ใช้ห้องสวนลุมฯเหมือนหนึ่ง

เป็นสมุดบันทึกประจำวัน(diary)เธอ เธอได้เข้ามาบันทึก(post)⁷ข้อมูลเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกได้ะสวนลุ่มๆได้รู้จักเธอมากขึ้น

เรื่องเล่า(narrative)ของเธอ ได้รับความสนใจจากชาวสวนลุ่มๆอย่างมาก หลังจากที่เธอ post ข้อความแล้ว มักจะมีคนแย้งซึ่งที่จะเข้าไปพูดคุยกับเธอเป็นคนแรกเสมอ และบางครั้งจะมีข้อความของผู้เข้าร่วมสนทนากับเธอมากกว่า 200 ข้อความใน1กระทู้ และยังมีจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ถึงเธออีกจำนวนไม่น้อยกว่า 100 ฉบับต่อวัน เรื่องราวของเธอได้รับความสนใจมากขึ้น จนกระทั่งมีสมาชิกได้ะสวนลุ่มๆช่วยจัดทำเว็บไซต์ให้แก่เธอและผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ชื่อว่า www.listento.kaew ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น www.kaewdiary.com มีผู้เข้ามาเยี่ยมชมเว็บไซต์นี้ ประมาณ 900-1000 คน นอกจากนี้เรื่องราวที่เธอบันทึกไว้นั้น ได้มีการจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ เอดส์ไดอารี่ วินาทีชีวิต ในเดือนตุลาคม 2544 จนถึงปัจจุบันหนังสือเล่มนี้ได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 8

เพราะเหตุใดอัตลักษณ์/ตัวตนของแก้วในพื้นที่นี้ จึงได้รับความสนใจจากสังคมอย่างมากมายทั้งที่เธอเป็นผู้ติดเชื้อ หากว่าเธออยู่ในสังคมปกติ(real community)เธออาจจะได้รับการรังเกียจ ผู้เขียนคิดว่า ปัญหาของผู้ติดเชื้อเอดส์/ผู้ป่วยเอดส์นั้น คนชั้นกลางอาจจะมีโอกาสได้ใกล้ชิดปัญหา และเสมือนหนึ่งเป็นผู้ได้เข้าสู่กระบวนการคิด แก้วร่วมกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ค่อนข้างน้อย การที่แก้วใช้พื้นที่ได้ะสวนลุ่มๆเป็นสมุดบันทึกประจำวัน จึงทำให้สมาชิกได้ะสวนลุ่มสามารถติดตามเรื่องราวของเธออย่างต่อเนื่อง สำหรับคนชั้นกลางแล้วการเข้าถึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตไม่ใช่เรื่องยาก และพื้นที่บนอินเทอร์เน็ตไม่ได้ปิดกั้นว่า ใครบ้างที่จะเป็นเพื่อนแก้วได้ ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น ให้กำลังใจ ปลอบโยนแก้ว ซึ่งในพื้นที่ปกติ สถานะทางสังคมเพศ ชนชั้น ประสบการณ์ชีวิต และอื่น ๆ จะเข้ามามีส่วนกำหนดว่า เราเลือกที่จะเป็นเพื่อนกับใคร และผู้ที่เราเลือกจะเป็นเพื่อนนั้น เขาต้องการจะเป็นเพื่อนเราหรือไม่ เรื่องเล่าของแก้ว(narrative)จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คนชั้นกลางได้มีโอกาสเข้ามารับรู้ประสบการณ์ตรงของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์มากขึ้น และพวกเขารู้สึกสงสาร เห็นใจแก้วที่ต้องเผชิญปัญหานี้ ทั้งที่ไม่ได้ประพฤติดแต่อย่างใด แก้วเป็นฝ่ายถูกกระทำ กล่าวคือ เธอได้รับเชื้อเอช.ไอ.วีทั้งที่เธอไม่ได้มีพฤติกรรมสำส่อนหรือเสพยาเสพติด แต่แก้วก็ไม่ได้โกรธเคืองหรือคิดจะแก้แค้นสังคม แก้วกลับอธิบายโดยใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปในสังคมไทยคือ เป็นเรื่องของเวรกรรม และให้อภัย

"ทุกข์ที่สุดในชีวิต กำลังประสบอยู่ตอนนี้เลยคะ แต่ก็คิดว่าจะผ่านมันไปได้ด้วยดี คือตรวจพบว่าติดเชื้อไวรัสHIV โดยที่ไม่ได้แสวงหามันมาเลย ไม่ได้ทำ

⁷ คำว่า post หมายถึง การเข้ามามติดกระทู้ หรือ การยกประเด็นที่เราต้องการขึ้นมาเพื่อขอความคิดเห็นจากสมาชิกหรือนักท่องเที่ยว ในกรณีของแก้ว การติดกระทู้หรือpost มีทั้งการเล่าเรื่องสิ่งที่เธอพบเห็นในชีวิตประจำวัน ข้อคิดเห็น ประสบการณ์ของเธอ และการขอคำปรึกษาจากสมาชิก

อะไรผิด หรือไม่ดี ไม่ได้ใช้ยาเสพติด ไม่เคยสำส่อน ไวรัสนี้รักษาไม่ได้ ตายอย่างเดียว แล้วรู้เมื่อเพิ่งเรียนจบปริญญาโท กำลังจะไปเริ่มงาน ตกผลงานก็ไม่ได้ ชีวิตทุกอย่างพังหมด เราก็เพิ่งอายุ 30 อนาคตน่าจะอีกไกล แต่มันพังหมดแล้ว ค่ายาต้านไวรัสเดือนละเกือบ 2 หมื่น ซึ่งไม่กินเพราะไม่มีเงินมากขนาดนั้น แต่ก็จะต้องไปคะ พยายามดูแลสุขภาพ เพื่อจะมีชีวิตไปเรื่อย ๆ วิธีคิดคือ มันเป็นเวอร์กรรมที่เราต้องชดใช้ เราควรยอมรับมัน และเผชิญหน้ากับมันได้ พร้อมกันนั้นก็ทำบุญทำความดี เกิดใหม่คราวหน้าจะได้ไม่โชคร้ายอีก และคิดว่าโลกนี้ก็มีสิ่งดี ๆ อีกตั้งเยอะ ทุกอย่างขึ้นกับตัวเราเอง ถ้ามองให้ดีมันก็ดี อย่างตอนนี้ก็คิดว่าดีที่ไม่สบาย ทำให้มีเวลาว่างเยอะแยะ ที่จะอ่านหนังสือ นอนเล่น ฟังเพลง ศึกษาสิ่งที่เราอยากเรียน สนใจดูแลตัวเองมากขึ้นเยอะ เข้าใจในศาสนาดีขึ้นมาก เห็นมัยมีข้อดีตั้งหลายข้อ"

เมื่อแก้วได้พบพื้นที่ใหม่ คือพื้นที่บนอินเทอร์เน็ตที่ยอมรับและไม่รังเกียจเธอ ทำให้เธอได้กลับมาสู่การใช้ชีวิตปกติและยอมรับการอยู่ร่วมกับเชื้อเอช.ไอ.วี

หลังจากทราบข่าวการติดเชื้อ 1 เดือน แก้ว ได้ตัดสินใจเปิดเผยเรื่องราวทั้งหมดกับครอบครัวเธอ ซึ่งเธอได้รับความรักความเข้าใจอย่างมากจากครอบครัวและคนรอบข้างเธอ

"ทุกคนในบ้านรักเราเหมือนเดิม เขามองว่า คิดซะว่าเป็นเวอร์กรรมที่ทำมา มันเกิดขึ้นแล้วก็ต้องยอมรับมัน ให้เราดูแลสุขภาพดี ๆ ทำใจให้เข้มแข็ง ทำบุญทำทานเยอะ ๆ พอบอกความจริงออกไปแล้ว สบายใจขึ้นมากค่ะ มันทรมานสุด ๆ ตอนที่กำลังบอกข่าวเท่านั้น หลังจากนั้นรู้สึกโล่ง ไม่งั้นมันจะรู้สึกว่าจะต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ แม้แต่ในบ้านตัวเอง"

นอกจากนี้ครอบครัวของเธอยังอนุญาตให้เธอไม่ต้องหางานทำ และให้ทำงานมูลนิธิการกุศล และสิ่งที่เธอได้รับจากครอบครัวอีกอย่างหนึ่งคือความรัก ความเอาใจใส่

"สิ่งดี ๆ ที่เราได้คือ ได้ความรักความเข้าใจ ความอบอุ่นใกล้ชิดจากครอบครัวกลับมา แต่ก่อนบ้านเราก็อบอุ่นนะ แต่ก็ตามวิถีชีวิตคนเมือง ทุกคนมีงานทำ มีชีวิตส่วนตัว ไม่ได้ใกล้ชิดใส่ใจกันมากเท่าไรนัก ตอนนี้บ้านเราโทรหากันตลอด สาย ๆ ก็โทรมาว่าวันนี้ไม่ไปไหนหรอก ออกไปเดินเล่นสิลูกไปดูหนังก็ได้ ปายก็จะโทรมาว่าเรากินอะไรกลางวัน แล้วอยากได้อะไรตอนเย็น เสาร์-อาทิตย์เราไปไหนกันทั้งครอบครัว จากเดิมที่ต่างคนต่างไปกับเพื่อนตัวเอง เราไม่โดนดู โดนบังคับใด ๆ อีกเลย คือบ้านเราเป็นบ้านแบบไทยโบราณ(เหมือนละครน้ำเน่าๆ)ที่บ้านชอบขีดเส้น วางกรอบให้เราเดินแต่เดี๋ยวนี้ตามใจเรามากเลย"

ไม่เพียงแต่ในชุมชนจริงเท่านั้นที่ความเป็นผู้ติดเชื้อของแก้วได้รับการยอมรับมากขึ้น ในชุมชนเสมือน แก้วได้รับความเห็นใจจากสมาชิกโตะสวนลุมฯ มีผู้ให้กำลังใจเธอ ทั้งที่ไม่เคยเห็นหน้า ไม่เคยรู้จักกันจำนวนมากมาย เพื่อนเธอมีอยู่เกือบทั่วทุกมุมโลก ในวันที่ 5 มิถุนายน 2544 แก้วได้บันทึกว่าเธอได้พบ"น้ำใจ"จากชาวสวนลุมอย่างไร

"คนแรกที่ E-mail มาให้กำลังใจเราคือ คุณ JUMJEE

คนแรกที่เจอตัวเรา และเป็นคนสรรหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมายให้เรา ตลอด คุยกันทุกวัน ไปเรียนอะไรแปลก ๆ มาด้วยกัน คือพี่ชายใจดี ชื่อ bj จาก คลับสวนลุมฯ

คนแรกที่ให้ข้อมูลเชิงวิชาการ ให้กำลังใจทางโทรศัพท์คือคุณอ้น และคนสำคัญคือคุณจิต ส่งยาสมุนไพร(ซึ่งขมสุดยอด)มาให้เราตลอดเวลาโดยเป็นพัสดุ ไปรษณีย์ส่งตรงจากขอนแก่นและยังมีคนอื่น ๆ อีกมากมายคะ เราได้รับ Mail ให้กำลังใจทุกวัน มี Mail เรื่องดี ๆ เรื่องตลกๆ มาให้อ่านตลอด เจ้าประจำคือคุณ Man MaNa คุณPam Anders และคนอื่น ๆ ทำให้เราไม่เหงาเพราะเราไม่มีงานทำ อยู่บ้านทั้งวันก็ได้Mail ต่าง ๆ เป็นเพื่อน"

นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกคนอื่น ๆ อีกมากมายที่ส่งหนังสือทั้งที่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อ หนังสือธรรมะ และปรัชญา เพื่อนของแก้วได้ขยายขอบเขตไปกว้างไกล

"นอกจากนี้ เรายังมีMailจากต่างแดนอีกหลายฉบับ จากอเมริกา สเปน ญี่ปุ่น สวิสเซอร์แลนด์ ฟินแลนด์ คือมีจากทุกทวีป ยกเว้นแอฟริกา นะ มี Mail แลกเปลี่ยนข้อมูลให้กำลังใจกันเอง ระหว่างผู้ติดเชื้อด้วยกันหรือผู้ดูแลผู้ติดเชื้อ เช่น คุณอ้วน คุณปรีक्षा คุณระกา คุณนิ ฟิมนต์ คุณเป็น น้อง squid พี่จิม คุณพร คุณหนุ่ม พี่ปลา และอื่น ๆ สมาชิกกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนน่าแปลกใจ"

ช่วงวิกฤติของชีวิต เธอยังได้รับกำลังใจอย่างท่วมท้น เช่นตอนที่เธอไปงานทำบุญ 100วันของสามี ที่จังหวัดน่าน ทำให้แก้วได้ระลึกถึงความรักความผูกพันระหว่างสามี ตนเองและญาติพี่น้องของสามี แก้วร้องไห้ตลอดเวลา 3 วัน เมื่อแก้วกลับมาถึงบ้านที่กรุงเทพฯ ได้เขียนไดอารี่เล่าเหตุการณ์และความรู้สึกตนเองให้แก่ชาวสวนลุม หลังจากนั้นชาวสวนลุมได้เข้าร่วมสนทนากับเธอ โดยส่วนใหญ่เป็นการให้กำลังใจและให้ข้อคิดเตือนสติ

" ยินดีต้อนรับการกลับมานะครับ คิดถึงพี่แก้วครับ

เป็นห่วงกลัวว่าเดินทางไกลมากๆแล้วจะไม่สบาย

เห็นไม่เป็นไรก็ดีใจแล้วครับ ส่วนเรื่องอื่นๆอย่าไปคิดมันเลยพี่

คนเราไม่รู้ชะตาชีวิตตัวเองหรอก ผมเองอาจจะตายก่อนพี่ก็ได้

หรือพี่อาจจะเป็นคนแรกของโลกที่หายจากโรคนี้ได้ อย่าคิดมากครับ
ปล่อยให้ชีวิตเป็นไปตามทางของมันเถอะนะ รักษาสุขภาพเยอะๆนะครับ"

" คุณแก้วคะ ขอให้เข้มแข็งในเร็ววัน
กลับมาเป็นคุณแก้วผู้นำรักและร่าเริงคนเดิมของชาวสวนลุมนะคะ
วันนี้กระซู่เศร้าจัง อ่านแล้วน้ำตาคลอไปด้วยเลย
อิมเอิบใจในความรักของคุณแก้วคะ"

" ผมเพิ่งอ่านเรื่องของ คุณเข้านี้เองครับ ขอแสดงความเสียใจด้วยครับ ในทาง
พุทธแล้ว แต่ละชาติของคนก็คือ ละครตอนหนึ่ง ที่ต้องแสดงตอนแล้วตอนเล่า สิ่ง
ที่คุณประสบในชาตินี้เท่ากับคุณได้ชดใช้กรรมไปแล้วส่วนหนึ่ง ซึ่งต่อไปอะไรก็
จะดีขึ้นคนเราเวียนตายเวียนเกิดมามาก ชาติหน้าคุณอาจจะดีกว่านี้อีกมาก
หรือ จะแย่กว่า อยู่ที่กรรมของคุณเองครับทำปัจจุบันให้ดีที่สุดครับ
แล้วจะไม่ต้องย้อนมาเสียใจภายหลังใดๆทั้งสิ้นครับ"

"ขอเป็นกำลังใจให้พี่แก้ว อีกคนนะคะ
เพิ่งได้เข้ามาอ่านเป็นครั้งแรก เลยไม่ค่อยรู้ความเป็นไปต่างๆ
แต่แค่นี้ก็ทำให้รู้ว่าพี่น่าสงสารมากเลยนะ เข้มแข็งนะคะ อย่าท้อ
อย่าลืมว่ามีคนเป็นห่วงพี่อีกมากมาย...."

อินเตอร์เน็ตเป็นพื้นที่เปิดและอยู่เหนือมิติเวลาและพื้นที่ ดังนั้นทุกคนสามารถเข้ามาร่วม
แสดงความคิดเห็น ให้กำลังใจกับแก้วได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ เวลา สถานะทางสังคม
และอื่น ๆ จึงทำให้เสมือนหนึ่งแก้วและสมาชิกโต๊ะสวนลุมฯอยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีลักษณะเป็น
พี่เป็นน้องที่เอื้ออาทรต่อกัน หากใครคนใดคนหนึ่งมีปัญหา ต้องการความช่วยเหลือ คำปรึกษา ก็
มักจะได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี หรือหากมีความเห็นที่ไม่เหมือนกัน จะมีวิธีการ
จัดการกับปัญหา โดยการตัดข้อความที่กระทบกระเทือนความรู้สึกของสมาชิกออกไป หรืออาจจะ
มีการวิพากษ์วิจารณ์กลับ หรือชี้แจงเพื่อให้มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

กรณีของแก้วซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวนี้ แก้วไม่ได้เป็น"ฝ่ายรับ"อย่างเดียว แต่
แก้วได้"ให้ความช่วยเหลือ"ทุกรูปแบบเท่าที่เธอจะทำได้ เพื่อให้ครอบครัวของเธอมีความสุขและอบ
อุ่น เธอได้ให้เบอร์จดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่ทุกคน และเธอยินดีที่จะให้คำปรึกษาแก่ทุกคนไม่ว่า
คนนั้นจะเป็นผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์หรือไม่ก็ตาม บางครั้งเธอก็ให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ เธอช่วยพา

เพื่อน ๆ ไปพบแพทย์ เธอได้นำประสบการณ์ในชีวิตมาเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นหลังอีกมากมาย สมาชิกหลายคนที่ไม่ได้รับเชื้อไวรัส เมื่อได้เข้ามาอ่านไดอารี่ของเธอ บางคนได้นำวิธีคิด และ ประสบการณ์ที่เธอถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เธอได้ให้ความช่วยเหลือ สมาชิกในชุมชนด้วยความเต็มใจ ทั้งที่เธอไม่เคยพบหน้าหรือรู้จักคนเหล่านี้มาก่อนเลย

ต่อไปนี้เป็นบางส่วนที่แก้วได้หยิบยื่นน้ำใจและมิตรไมตรีต่อสังคม

“เรากำลังจะช่วยน้องผู้หญิงคนหนึ่ง โดยไปเป็นเพื่อนที่คลินิกนิรนาม น้องเขากำลังกลัวกับโรคนี้แต่เขากลัวที่จะไปคนเดียว กลัวผลที่จะออกมา ซึ่งเรารู้ว่ามันแย่มากเลยล่ะ เพราะเราไปคนเดียวตลอด แล้วเราก็ตาย เราเลยจะไปเป็นเพื่อนน้องเขา แต่ยังไม่ได้นัดวันที่แน่นอน ก็หวังว่าน้องคงไม่โชคร้ายเหมือนเรา”

“เมื่อวานก็มีเรื่องดีใจมาก ๆ น้องสาวคนหนึ่งติดต่อมา 4 ปีแล้ว เขามีแฟนใหม่ซึ่งอยู่กันมา 1 ปีกว่า และไม่ยอมป้องกันอะไร เพราะคิดว่าคงติดไปแล้วเลยไม่ป้องกัน เขาจะไปตรวจ CD4 แต่หมอบอกเขาเช็ด HIV อีกครั้งก่อน ปรากฏว่าตกตื่นฮือฮา ผู้ชายเขาไม่ติด AIDS แะ อยู่กันมาปีกว่าเนี่ยนะ ก็ดีใจกับเขามาก ๆ เลย แล้วก็คุยกันว่าต่อไปต้องป้องกันแล้วล่ะ เพราะคนเราน่ะ โชคดีไม่ได้มาบ่อย ๆ บางครั้งมันมาแค่ครั้งเดียวในชีวิต ถ้ายังประมาทไม่ช่วยโอกาสนี้ไว้ ครึ่งหน้าอาจจะเสียใจ”

“ขอบคุณที่ช่วยเล่าชีวิตของคุณให้เราได้เห็นคุณค่าของชีวิตที่เรามีอยู่ ขอให้จิตใจของคุณและร่างกายเข้มแข็งตลอดไปค่ะ”

“เราเองก็มีปัญหา แต่มาได้อ่านเรื่องของคุณแก้ว เรื่องที่เราเจอกลายเป็นเรื่องที่เล็กมากค่ะ ขอขอบคุณค่ะ สำหรับมุมมองที่ดี ๆ ในชีวิตที่คุณแก้วถ่ายทอดให้อ่าน ขอเป็นกำลังใจให้ค่ะ”

“เข้ามาอ่านแล้วรู้สึกว่ หากเป็นเรื่องชีวิตจริงก็ถือว่าน่าจะเป็นแบบอย่างให้กับคนที่ยังมีสุขภาพดี ๆ อยู่อีกหลายมุม ถึงจะเป็นนิยายที่แต่งก็ตามก็ยิ่งน่าจะเป็นบทความที่เตือนใจอีกมากมายที่ควรจะต้องคิดนะ เพราะผมพบเจอคนมากมาย แค่ปัญหาเพียงเล็กน้อยก็อยากตาย เมื่อเดือนที่แล้วเพื่อนผมเขาน้อยใจแฟนนิดเดียวโดดน้ำลงไปตายเฉยเลยนะที่ฟินแลนด์เนี่ยะ แล้วคุณแก้วรู้ว่าโรคของคุณใจก็รักษาไม่หายแต่กลับมีพลังใจต่อสู้(ถึงแม้บางครั้งจะท้อ) แต่คุณเป็นผู้ที่น่ายกย่องด้านจิตใจที่สูงมากจริง ๆ ผมจะส่งบทกระทู้ของคุณให้กับเพื่อน ๆ ที่เขาชอบบ่นกับผมว่าท้อแท้ทุก ๆ คนเลยจริง ๆ นะ ขอเป็นกำลังใจให้ต่อสู้ต่อไปเถอะ....”

“แก้ว” ในฐานะที่เป็นผู้ติดต่อ จึงมีผู้ใช้ที่ยอมจำนนต่อสถานะที่น่ารังเกียจที่สังคมหยิบยื่นให้ เธอได้นำความรู้ความสามารถ การศึกษาที่ได้รับ ความเป็นเด็กดีที่มีน้ำใจ ความเป็นคนที่เปิด

เผยความรู้สึกและรับฟังปัญหาของผู้อื่น ความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งเป็นอัตลักษณ์/ตัวตนเดิมของเรามาหยียบยื่นให้กับชุมชนเสมือนแห่งนี้ หากเธอยังอยู่ในชุมชนจริง อัตลักษณ์/ตัวตนเหล่านี้ อาจไม่ได้มีคุณค่าและความหมายมากมายนัก เพราะในชุมชนจริงเธออาจจะไม่ได้พบเพื่อน ๆ ที่เผชิญปัญหาชีวิตคล้ายคลึงกับเธอ หรือหากเธอไม่ได้อยู่ในฐานะของผู้ติดเชื้อ เธอคงจะมีวิถีชีวิตที่เหมือนกับผู้หญิงทั่วไป (working woman) ที่ปัญหาเอดส์เป็นเรื่องไกลตัว เป็นปัญหาของคนไม่ดีก็ได้ การเปิดเผยสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อในชุมชนเสมือน จึงเป็นการยินยอมให้เรานำอัตลักษณ์เดิมบางส่วนมาใช้ ทำให้อัตลักษณ์/ตัวตนของเธอในชุมชนแห่งนี้มีความหมายมากขึ้น ทำให้เธอมีตัวตน(แม้ว่าเธอจะไม่เคยปรากฏตัวให้พวกเราเห็น) เธอได้ใช้พื้นที่นี้ในการสื่อสารอัตลักษณ์/ตัวตนของผู้ติดเชื้อว่า พวกเขาไม่ใช่ผู้ผิดปกติ ไม่ใช่บุคคลไร้ความสามารถ และไม่ใช่คนที่นอนรอความตาย แต่พวกเขามีชีวิตเหมือนคนปกติทั่วไป หลายคนติดเชื้อไวรัสเป็นคนดี ไม่ใช่บุคคลที่มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ สังคมควรจะให้โอกาสพวกเขาอย่างเช่นที่เธอและเพื่อน ๆ ได้รับจากชุมชนนี้

ชุมชนเสมือนนี้ จึงมีใช้ชุมชนที่ยอมรับ "แก้วและเพื่อน" ในฐานะบุคคลปกติเท่านั้น แต่ชุมชนนี้ได้ให้ "พื้นที่" แก่เธอและเพื่อน ทำให้เธอมีสิทธิมีเสียง มีตัวตน มีศักยภาพ มีอำนาจและความมั่นใจ สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ แก้วและสมาชิกได้นำความสัมพันธ์ที่อยู่ในชุมชนเสมือนนี้กลับไปสู่ชุมชนจริงอีกครั้งหนึ่ง งานวันรับปริญญา มีเพื่อนชาวสวนลุมไปช่วยถ่ายรูปให้เธอ เธอได้ร่วมกับเพื่อน ๆ ไปทำบุญให้กับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ที่วัดพระพุทธบาทน้ำพุ จ.สระบุรี และเพื่อน ๆ ชาวสวนลุมได้ช่วยกันทำเว็บไซต์ให้เธอ

แม้ว่า แก้ว สามารถนำความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นในชุมชนเสมือนกลับไปสู่ชุมชนจริงได้ แต่แก้วก็ไม่เปิดเผยตัวตน/อัตลักษณ์ของการเป็นผู้ติดเชื้อในที่สาธารณะ เมื่อมีรายการทีวีหลายรายการ ติดต่อให้เธอไปออกรายการเธอมักจะปฏิเสธ อย่างไรก็ตาม เธอก็เลือกที่จะออกรายโทรทัศน์รายการหนึ่ง โดยพรางตัวเอง เพื่อปกปิดอัตลักษณ์ที่แท้จริงของเธอ ซึ่งเธอให้เหตุผลว่า

"เราไม่ได้อยากเด่นอยากดัง ถ้าอยากดัง เราไปออกรายการอื่นแล้ว ที่ยอมคุยด้วยเพราะอยากให้รู้ว่า โลกInternet ก็ได้เลวร้ายนะคะ คนดี ๆ คนมีน้ำใจมีอีกมากมาย เราบอกทุกคนเสมอว่า เราอยู่มาได้ทุกวันนี้เพราะเพื่อนใน net ค่ะ เราไม่เปิดเผยตัว เพราะไม่มีความจำเป็นอะไรนี่คะ เรามีความเป็นคนเท่าเทียมกับคนอื่น เรามีสิทธิที่จะอยากทำ หรือไม่อยากทำอะไร เราไม่ใช่สัตว์ประหลาด ที่ต้องออกมาโชว์ตัวนะ เราช่วยสังคม เท่าที่เรทำได้ ซึ่งเราคิดว่าเราทำได้มากกว่าคนหลายคนแล้วนะ"

ปัจจุบัน แก้วยังเข้ามา post ที่ www.kaewdiary.com อยู่เสมอ และยังให้ความช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ตามความสามารถที่เธอพึงจะกระทำได้

ชุมชนเสมือนกับสร้างอัตลักษณ์ของผู้ติดเชื้อ

อัตลักษณ์(identity)ที่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์นั้น ประกอบไปด้วย อัตลักษณ์ของเอดส์ที่กลไกของรัฐสร้างขึ้น และอัตลักษณ์ที่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ สร้างขึ้นเพื่อตอบโต้กับการรังเกียจ กีดกัน แยกแยกหรืออีกนัยหนึ่งคือ อัตลักษณ์ที่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ สร้างขึ้นเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับอัตลักษณ์ของเอดส์ที่ผ่านกลไกของรัฐ

เมื่อเอดส์แพร่ระบาดระยะแรก ๆ นั้น รัฐเชื่อว่า การแบ่งแยก ควบคุม กีดกัน ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์จะเป็นวิธีการที่สามารถเอาชนะการแพร่ระบาดของโรคได้ จึงได้สร้างอัตลักษณ์ของเอดส์ที่เต็มไปด้วยความน่ากลัว และเอดส์คือเชื้อโรค เป็นโรคของคนที่มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ เช่น หญิงขายบริการ ชายนักเที่ยว และพวกรักร่วมเพศ มากกว่านั้นคือ "เอดส์เป็นแล้วต้องตาย" อัตลักษณ์ของเอดส์ที่ผ่านกลไกของรัฐ จึงมีลักษณะหยุดนิ่ง ตายตัว กล่าวคือ วาทกรรมที่ว่าด้วยเรื่องเอดส์อยู่บนข้อเท็จจริงมิติเดียวคือเอดส์ เป็นโรคติดต่อของคนที่มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ เป็นโรคของผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และเอดส์ไม่มียารักษาได้ เป็นแล้วต้องตาย การสร้างเส้นขีดขึ้นดังกล่าว จึงเป็นการแยกพื้นที่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ออกจากพื้นที่ของคนปกติ ซึ่งเป็นคนดีมีศีลธรรม

อย่างไรก็ตาม การแบ่งแยกนี้ไม่สามารถกีดกันผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ออกจากพื้นที่ทางสังคมได้(social space) แรงอัดและแรงกดดันที่กระทำลงต่อพื้นที่นี้มากเท่าไร จึงยังเป็นการช่วยสะสมและเร่งแรงต่อต้าน อัตลักษณ์หรือตัวตนของเอดส์จึงถูกสร้างขึ้นใหม่ด้วยผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ การพลิกบทบาทจากบุคคลที่น่ารังเกียจ ไร้ประโยชน์ นอนรอวันตาย มาสู่ชีวิตใหม่หรือตัวตนใหม่ที่ไม่เป็นภาระต่อสังคม อีกทั้งยังสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคม นอกจากนี้ผู้ติดเชื้อเอดส์ยังเสนอตัวตนใหม่ที่มีใช้บุคคลน่ารังเกียจ ผิดดำเนินตาม ผอมแห้งเสมอไป

อัตลักษณ์ของเอดส์ระหว่างรัฐ และผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ จึงแตกต่างกัน และต่างก็ช่วงชิง(contest)พื้นที่ทางสังคม แม้ว่าระยะต่อมารัฐจะเข้าใจมิติทางด้านสังคมและจิตใจของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์มากขึ้น และร่วมสร้างพื้นที่ให้แก่ตัวตนใหม่ของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ก็ตาม แต่อัตลักษณ์ของเอดส์ที่รัฐได้สร้างไว้ว่าเอดส์เป็นเรื่องของผู้ที่มีพฤติกรรมสำส่อน น่ารังเกียจนั้น ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์สามารถช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมได้ในบางระดับและบางพื้นที่เท่านั้น ประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ พื้นที่ของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์จึงค่อนข้างจำกัด ซึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมเมือง ผู้ติดเชื้อที่เป็นคนชั้นกลาง ซึ่งความสำเร็จของชีวิต หมายถึงการมีความมั่นคงในอาชีพความสามารถในการดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี การได้รับการยอมรับจากสังคม ดังนั้น การเปิดเผยสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อ จึงเสี่ยงต่อความมั่นคงในชีวิตของตนเองและครอบครัว เราจึงพบว่า มีผู้ติดเชื้อในเมืองหรือชนชั้นกลาง จำนวนน้อยที่เปิดเผยตนเองต่อสาธารณะว่าเป็นผู้ติดเชื้อ เมื่อเทียบกับผู้ติดเชื้อในชนบท

พื้นที่บนอินเทอร์เน็ต ได้เป็นพื้นที่ทางสังคมรูปแบบหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์/ตัวตนใหม่ของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งเป็นชนชั้นกลาง เช่นกรณีของแก้วและเพื่อน ๆ ความหวาดกลัวว่า สังคมจะกล่าวหาว่าเธอมีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ ทำให้เธอไม่กล้าเปิดเผยสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อในชุมชนปกติ การใช้พื้นที่บนอินเทอร์เน็ตในการเปิดเผยและเล่าความทุกข์(narrative)จากการเป็นผู้ติดเชื้อทำให้แก้วและเพื่อนของเธอมีพื้นที่ทางสังคม สามารถสร้างตัวตน/อัตลักษณ์ใหม่ได้ ซึ่งนำเธอไปสู่พื้นที่สมมติที่มีความเข้าใจ และยอมรับสถานะการเป็นผู้ติดเชื้อของเธอ และเธอเรียกพื้นที่นี้ว่า “ครอบครัวหรือชุมชนออนไลน์”

ณ ครอบครัวแห่งนี้ แก้วและสมาชิกได้ร่วมกันสร้างความรัก ความอบอุ่นเสมือนในชุมชนที่เป็นจริง(real community) โดยความหมายนี้คือ ครอบครัวเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความจริงเกี่ยวกับการเป็นผู้ติดเชื้อ แต่ครอบครัวนี้มีการให้อภัย แม้จะมีความพลัดพลั่งเกิดขึ้น เป็นครอบครัวที่สมาชิกไม่มีความลับต่อกัน ครอบครัวลักษณะนี้อาจจะเป็นครอบครัวที่คนชั้นกลางต้องการให้ดำรงอยู่จริง(exist)ในชุมชนที่เป็นจริง สำหรับแก้วแล้ว ครอบครัวหรือชุมชนออนไลน์นี้ จึงแตกต่างจากครอบครัวในชุมชนจริง/ปกติที่มีลักษณะของครอบครัวไทย ที่เด็กต้องนับถือผู้อาวุโส ลูกต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ แก้ว จึงเป็น“เด็ก”เสมอในครอบครัวเดิม ความเป็นเด็กในครอบครัว หมายถึง ภาวะการไร้อำนาจ(powerless) แต่ในครอบครัวออนไลน์แล้ว แก้วได้เข้าสู่สถานะของบุคคลที่มีอำนาจ(power) ซึ่งไม่ใช่อำนาจของความรุนแรง การบีบบังคับ อำนาจที่แก้วได้รับในชุมชนนี้คือการมีสิทธิมีเสียง และการมีตัวตนในพื้นที่นี้

การเล่าเรื่อง(narrative)ของแก้ว ทำให้ผู้ที่เข้ามาอ่านข้อความสงสารเห็นใจ และอยากให้ความช่วยเหลือ การเล่าเรื่องที่ค่อย ๆ เปิดเผย“ความเป็นแก้ว”ในชุมชนออนไลน์ การเป็นผู้หญิงที่มีความสามารถ ฐานะปานกลาง มีการศึกษา และความรักที่ไม่ได้รับการยินยอมจากพ่อแม่ แต่แก้วก็มีความมั่นใจในชายที่ตนรักว่าเป็นคนดี ขณะเดียวกัน แก้วก็โชคร้ายที่ได้รับเชื้อเอดส์ทั้งที่ไม่ได้มีพฤติกรรมสำส่อน แก้ว มีขั้นตอนในการเล่าเรื่องที่สามารรถสื่อให้คนชั้นกลางเห็นตัวตน/อัตลักษณ์ของเธอ ขณะเดียวกันแก้ว ก็สื่อให้เห็นถึงความเป็นผู้หญิงทำงาน(working woman) ซึ่งเป็นภาพของผู้หญิงชนชั้นกลาง การเสนอภาพตัวเธอดังกล่าวจึงทำให้แก้วสามารถเปิดพื้นที่ให้คนชั้นกลางในเมืองได้เข้ามารับรู้เรื่องราวของเธอมากขึ้น พื้นที่ทางสังคมของแก้วจึงกว้างขวางขึ้น การที่แก้วนำเสนอตัวตน/อัตลักษณ์ผ่านอินเทอร์เน็ต เสมือนหนึ่งเธอกำลังเขียนบันทึกประจำวัน(diary) และมีการบันทึกเรื่องราวเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องนั้น เป็นการตอกย้ำ(reproduce)ความเป็นตัวตน/อัตลักษณ์ของเธอในพื้นที่นี้

ชุมชนเสมือนจริงได้ปลดปล่อยแก้วจากชุมชนจริงที่อัตลักษณ์ของเอดส์ยังถูกครอบงำจากกลไกของรัฐ อัตลักษณ์ของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์จึงมีแต่ความน่ารังเกียจ เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ ถ้าแก้วยังอยู่ในพื้นที่จริง(real space, real community) แก้วก็จะถูกรังเกียจ หรือถ้า

หากแก้วเปิดเผยว่าตนเองเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ในชุมชนจริง/ปกติ ครอบครัวของแก้วอาจจะยอมรับสถานการณ์นี้ได้ แต่แก้วก็อาจจะไม่สบายใจ กังวลใจว่าครอบครัวจะได้รับผลกระทบด้วยหรือไม่ และเธออาจจะไม่แน่ใจว่าสังคมรอบ ๆข้างเธอเช่น เพื่อน อาจารย์ ญาติพี่น้อง เพื่อนที่ทำงานจะเข้าใจเธอเช่นไร การที่แก้วเข้ามาเล่าเรื่องในอินเทอร์เน็ตทำให้เธอแยกตัวตน/อัตลักษณ์เดิมออกจากตัวตน/อัตลักษณ์ใหม่ และอินเทอร์เน็ตยังเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่บนข้อมูล ซึ่งทำให้เธอสามารถปิดหน้าต่างา จึงเป็นการติดต่อสื่อสารที่ทำให้แก้วสามารถนำเสนออัตลักษณ์/ตัวตนที่เธอไม่สามารถนำเสนอได้ในชุมชนปกติ เช่นการได้รับเชื้อเอดส์ เธอไม่ต้องเกรงกลัวถึงผลกระทบที่ตามมา

ชุมชนเสมือนจริง จึงเป็นชุมชนในจินตนาการของแก้วและสมาชิกที่สร้างสรรค์จากการติดต่อสื่อสาร เป็นพื้นที่ที่ไม่มีการรังเกียจผู้ติดเชื้อ เป็นครอบครัวที่อบอุ่น แม้จะมีจำนวนสมาชิกมากมาย แต่ครอบครัวนี้ก็มีใจความเข้าใจ ไม่มีช่องว่างระหว่างวัย เพศ และประสบการณ์ นอกจากนี้ ชุมชนเสมือนจริงยังเป็นพื้นที่ทางสังคมที่แก้วสามารถช่วงชิงให้แก่ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ แก้วได้สร้างสรรค์พื้นที่นี้ในการสร้างอัตลักษณ์/ตัวตนใหม่ของผู้ติดเชื้อที่ไม่ใช่บุคคลที่น่ารังเกียจ และผู้ติดเชื้อก็เหมือนกับบุคคลทั่วไป ที่มีความรู้สึกท้อแท้ เหงา เศร้า และสุข และผู้ติดเชื้อก็ต้องการความเข้าใจจากสังคมรอบข้าง อัตลักษณ์/ตัวตนของแก้วในชุมชนเสมือน ได้เป็นแบบอย่างให้แก่คนจำนวนมากทั้งที่เป็นผู้ติดเชื้อและบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต แก้วได้ใช้ชุมชนเสมือนนี้ในการเชื่อมโยง ประสานคนกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนชั้นกลาง ให้มีความเข้าใจปัญหาของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์เสมือนในชุมชนจริง และแก้วกับสมาชิกบางคน ได้นำความสัมพันธ์ในชุมชนเสมือนนี้กลับเข้าสู่ชุมชนที่เป็นจริงอีกครั้งหนึ่งด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

แก้ว

2544 เอดส์ไดอารี่ วินาทีชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า

ไชเบอร์ พิก

2544 สูดยอดกระทุ้เว็บบอร์ด: หนังสือชุด"เก็บตกดอทคอม". กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แจ่มใส

เพ็ญจันทร์ ประดับมูข

2541 "สถานภาพและบทบาทของงานวิจัยเอดส์ด้านสังคมศาสตร์" ใน องค์ความรู้ของงานวิจัยเอดส์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์วัลย์ บุญมงคล เพ็ญ

จันทร์ ประดับมุข และคณิสันย์ เรืองสอน. บรรณาธิการ. นครปฐม: โครงการจัดตั้ง
สำนักงานศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาษาอังกฤษ

Featherstone, Mike and Burrows, Roger, eds.

1995 *Cyber Space/Cyber Bodies/Cyber Punk*. London: SAGE Publications.

Holmes, David, ed.

1997 *Virtual Politics: Identity & Community in Cyberspace*. London: SAGE Publications.

Jones, G. Steven, ed.

1997 *Virtual Culture: Identity & Communication in Cybersociety*. U.S.A: SAGE Publications.

Rheingold, H.

1993 'A Slice of Life in My Virtual Community', in L. Harasim(ed.) *Global Networks: Computers and International Communication*. Cambridge: MIT Press.

Willson, M.

1997 'Community in the Abstract: A Political and Ethnical Dilemma?' in Holmes, D.(ed.) *Virtual Politics: Identity & Community in Cyberspace*. London: SAGE Publications.

World Wide Web

www.kaewdiary.com

www.pantip.com

www.pmk.ac.th/~docdis/CAI/snac/w-internet.html